

تاریخ دریافت مقاله: ۸۹/۳/۱۸
تاریخ پذیرش نهایی: ۸۹/۶/۳

یعقوب آژند^۱

هم‌کناری سنت و تجدد در کارستان هنری محمودخان صبا

چکیده

محمودخان صبا از معدود هنرمندان دوره قاجار است که با قوه فصاحت و بلاغت هنری‌ای که داشت، بدون اینکه به مانند دیگران صحنه فرنگ را درک کند، به نوآوری و تجدد در هنر خود پرداخت. هنر او در حقیقت فرزند زمانه خویش است و پیداست که وی در پی صحبت با ارباب هنر و کمال به این بداعت دست یافته است. به‌کارگیری شیوه «پرداز» و ترکیب آن با عناصر جدید هنری زمانه در قلمرو نقاشی جلوه‌ای از اهلیت و شایستگی هنری اوست. در این پژوهش برای اثبات این فرضیه که وی از سنت حرکت کرده و به مدرنیسم دست یافته است، تمامی اطلاعات در باب زندگی هنری او تتبع شد تا سمت و سوی فکری وی روشن و نمایان شود. رفتار و کردار سراسر است و فارغ از هر نوع شائبه محمودخان، او را در بین درباریان ناصری و به‌ویژه هنرمندان، شاخص و ممتاز کرده است. این شاخص بودن وی به کمال حسن هنری و قریحه جوشانش برمی‌گردد. این موضوع در این مقاله به بحث گرفته می‌شود تا شیرین‌کاری و ابتکار و تجدد او در قلمرو هنر و به‌ویژه هنر نقاشی، پرمعنی گردد. بررسی برخی از آثار او، به‌ویژه تابلوی «استنساخ» و یا «گرم کردن درویش پایش را»، کاملاً نشان از بلاغت هنری او دارد. نتیجه تفحص درباب هنر محمودخان، او را کاملاً در قله هنر نقاشی قاجار جای می‌دهد. محمودخان بدون داعیه هنری، این فن را با حضور خود هرچه بیشتر مایه‌ور کرده است.

کلیدواژه‌ها: محمودخان صبا، شیوه پرداز، استنساخ، موضع‌نگاری، عمارت بادگیر.

۱. استاد دانشکده هنرهای تجسمی، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، استان تهران، شهر تهران
Email: Y_azhand@yahoo.com